

Теорія і методика професійної освіти

УДК 378.016:796.011.3]"2019/2024"16:28

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15192177>

Тенденції та перспективи розвитку професійної готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту: емпіричний аналіз 2019–2024 роки

Віталій Коробейнік

кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету фізичного виховання і спорту Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-6030-1305>

Прийнято: 14.11.2024 | Опубліковано: 29.11.2024

Анотація. У сучасних умовах реформування системи педагогічної освіти особливого значення набуває питання підвищення рівня професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності. Дослідження цього питання є актуальним з огляду на зростаючі вимоги до якості підготовки фахівців у сфері фізичного виховання і спорту. У статті розглянуто тенденції розвитку професійної готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту, випускників факультету фізичного виховання і спорту Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди на основі емпіричного аналізу даних за 2019–2024 роки. У нашій праці дотримуємося думки про те, що готовність до професійної діяльності – це комплексне особистісне утворення, сформоване в межах педагогічного освітнього простору, яке

відображає активність здобувача в процесі підготовки та залучення до професійної діяльності, тобто передбачає високу мотиваційну спрямованість на оволодіння фаховою діяльністю, позитивне ставлення до обраної професії, сформовану цілеспрямованість і організованість у процесі навчання, а також набуття відповідного досвіду та спеціальних компетенцій. Проведений аналіз змін у рівнях готовності (низький, середній, високий) дозволяє визначити основні закономірності та перспективи вдосконалення підготовки здобувачів до професійної діяльності. Спостерігається загальне зростання рівня професійної готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту. Основними факторами, що сприяли цим змінам, є модернізація освітніх програм, впровадження інноваційних методик навчання та підвищення мотивації здобувачів через активне застосування в освітньому процесі індивідуалізації навчальної, спортивної і наукової роботи. Перспективними напрямками подальших досліджень є удосконалення методологічної бази підготовки майбутніх фахівців та розширення практичної складової у освітньому процесі.

***Ключові слова:** професійна готовність, фізичне виховання, емпіричний аналіз, освітні тенденції, підготовка фахівців.*

Trends and prospects for the development of professional readiness of future specialists in physical education and sports: empirical analysis 2019–2024

Vitalii Korobeinik

Ph.D. of Pedagogical Sciences, associate Professor, Dean of the Faculty of Physical Education and Sports H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-6030-1305>

Abstract. *In the current conditions of reforming the pedagogical education system, the issue of increasing the level of professional readiness of future physical education teachers for professional activity is of particular importance. The study of this issue is relevant given the growing requirements for the quality of training of specialists in physical education and sports. The article considers the trends in the development of professional readiness of future specialists in physical education and sports, graduates of the Faculty of Physical Education and Sports of the G.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University based on empirical data analysis for 2019–2024. In our work, we adhere to the opinion that readiness for professional activity is a complex personal formation formed within the pedagogical educational space, which reflects the activity of the applicant in the process of preparation and involvement in professional activity, that is, it assumes a high motivational orientation towards mastering professional activity, a positive attitude towards the chosen profession, a formed purposefulness and organization in the learning process, as well as the acquisition of relevant experience and special competencies. Analyzing changes in readiness levels (low, medium, high) allows us to determine the main patterns and prospects for improving applicants' preparation for professional activity. There is a general increase in the level of professional readiness of future specialists in physical education and sports. The main factors that contributed to these changes are the modernization of educational programs, the introduction of innovative teaching methods, and increasing the motivation of applicants through the active use of individualization of educational, sports, and scientific work in the educational process. Promising areas of further research are improving the methodological base of training future specialists and expanding the practical component in the educational process.*

Keywords: *professional readiness, physical education, empirical analysis, educational trends, training of specialists.*

Постановка проблеми. Сучасні процеси глобалізації, що впливають на ринок праці, виробничу сферу, міжнародні відносини, науку та освіту, висувують на перший план проблему підготовки висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно функціонувати в умовах невизначеності та адаптуватися до кардинальних змін професійного середовища, зокрема в умовах військового стану чи пандемії. Значущим стає пошук інноваційних педагогічних підходів у межах соціально орієнтованої освіти, спрямованої на реалізацію акмеологічних принципів розвитку особистості. У сучасних умовах реформування системи педагогічної освіти особливого значення набуває питання підвищення рівня професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності. Дослідження цього питання є актуальним з огляду на зростаючі вимоги до якості підготовки фахівців у сфері фізичного виховання і спорту.

Огляд літератури. Українські вчені досліджували різні аспекти професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури та тренерів. Так, розгляду проблем загальної професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах закладу вищої педагогічної освіти присвячені праці Г.Грибана, П.Пилипчука, Д.Опанчука, які зазначають, що знання, уміння, практичний досвід і бажання удосконалюватися в професійній майстерності посідають головну роль у змісті підготовки здобувачів закладів вищої освіти[2;3]. На думку І. Маріонда, Е. Сивохоп, В. Тулайдан важливим аспектом є адаптація студентів до професійної діяльності[8]. О. Іваненко зосереджує увагу на впливі змішаного навчання на подальшу професійну підготовку[5]. Ряд авторів наголошують на формуванні готовності до впровадження інновацій у викладанні фізичної культури [1;12]. О. Зайцева концентрує увагу на психолого-педагогічних аспектах готовності майбутніх учителів до попередження конфліктів у професійній діяльності[4]. В. Кисельов викладає основні положення

холістичного підходу до підготовки вчителів фізкультури [6]. Ю. Мосейчук стверджує, що професійну підготовку майбутнього фахівця можна розглядати як багатоаспектний процес, який охоплює світоглядно-ціннісні установки, сформовану мотиваційну сферу, комплекс теоретичних знань, умінь та навичок, а також особистісні риси та властивості, які дадуть змогу у майбутньому кваліфіковано здійснювати професійну діяльність без втрат для психічного й фізичного здоров'я [9]. О. Сопотницька стверджує, що професійна діяльність вчителя фізичної культури безпосередньо проявляється в організації навчально-виховного процесу, актуалізує необхідність розширення соціально-педагогічних, психолого-педагогічних знань, оволодіння практичними вміннями і навичками, підвищує, вимагає творчої ініціативи, загальної та методологічної культури [11].

Деякий інший підхід дотримуються Т. Однолеток та М. Лянной, які під професійною підготовкою майбутніх учителів фізичної культури розглядають: неперервний процес набуття здобувачами необхідного рівня освіченості (одержання знань, напрацювання вмінь і навичок, розвиток професійно і соціально значущих якостей, формування ціннісних орієнтацій і первинного досвіду діяльності, що забезпечує готовність до виконання трудових функцій); створення науково-педагогічними працівниками й адміністрацією закладу вищої освіти відповідного освітнього середовища та належних умов для цілеспрямованого формування й розвитку в майбутніх фахівців сукупності компетентностей, що визначають здатність до професійної діяльності; результат освітнього процесу – професійну підготовленість випускників до фахової діяльності (професійну компетентність) [10]. Ю. Танасійчук стверджує, що вимоги до підготовленості майбутнього вчителя фізичної культури базуються на сукупності взаємопов'язаних фізкультурно-виховних і психолого-

педагогічних знань та вмінь, що становлять основу його професійно-педагогічної компетентності [13].

Отже, аналіз літературних джерел з професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури вказує на те, що підготовка майбутніх фахівців має бути комплексною та адаптованою до сучасних викликів. Вона повинна включати інноваційні педагогічні методики, психологічну підготовку, практичний досвід та здатність працювати у кризових умовах. Важливим аспектом є розвиток навичок комунікації, лідерства та інноваційного мислення.

Попри значну кількість досліджень, присвячених професійній готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту, низка аспектів залишається недостатньо вивченою [14;15]. Зокрема, недостатньо розкрито взаємозв'язок між рівнем академічної успішності та формуванням професійних компетентностей. Не повною мірою досліджено вплив сучасних освітніх систем, змішаного навчання та цифрових інструментів на готовність здобувачів до професійної діяльності. Також бракує ґрунтовних емпіричних даних щодо ефективності інноваційних методик у підготовці майбутніх фахівців, особливо в умовах кризових ситуацій (пандемія, воєнний стан). Отже, існує потреба в подальшому дослідженні зазначених аспектів, що дозволить комплексно оцінити чинники, які визначають ефективність підготовки майбутніх спеціалістів у сфері фізичного виховання і спорту.

Метою статті є емпіричний аналіз змін у рівнях професійної готовності випускників факультету фізичного виховання і спорту Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди за період 2019–2024 років та визначення перспектив подальшого розвитку цього напрямку.

Результати дослідження. Методологічною основою розв'язання проблеми формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності слугують наукові дослідження вітчизняних учених, у

яких висвітлено теоретичні та практичні аспекти фахової підготовки педагогічних кадрів.

Професійну підготовку, як основне поняття, розглядаємо як процес формування та розвитку професійних компетентностей здобувача освіти, що включає засвоєння фундаментальних знань, набуття необхідних умінь і навичок, оволодіння практичним досвідом і нормами соціальної поведінки, які сприяють ефективному виконанню професійних обов'язків.

У нашій праці дотримуємося думки про те, що готовність до професійної діяльності – це комплексне особистісне утворення, сформоване в межах педагогічного освітнього простору, яке відображає активність здобувача в процесі підготовки та залучення до професійної діяльності, тобто передбачає високу мотиваційну спрямованість на оволодіння фаховою діяльністю, позитивне ставлення до обраної професії, сформовану цілеспрямованість і організованість у процесі навчання, а також набуття відповідного досвіду та спеціальних компетенцій.

У дослідженні був використаний емпіричний аналіз, заснований на збиранні, спостереженні та інтерпретації реальних (емпіричних) даних. Він передбачав використання таких методів, як експеримент, анкетування, тестування, спостереження, статистичний аналіз.

У контексті дослідження професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури емпіричний аналіз включав:

- Оцінювання рівня сформованості спеціальних (фахових) компетентностей за допомогою тестів та опитувань.
- Аналіз успішності здобувачів у освітніх компонентах, передбачених освітньою програмою підготовки вчителя фізичної культури.
- Вивчення впливу різних освітніх індивідуалізованих методик на ефективність підготовки майбутніх фахівців.
- Порівняльний аналіз змін у підготовці здобувачів у 2019–2024 роки.

Тобто, емпіричний аналіз надав можливість отримати об'єктивні дані про стан і динаміку професійної готовності, що є основою для вдосконалення перспективного планування освітнього процесу.

На основі графічного аналізу (рис. 1) було визначено наступні тенденції розвитку професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в період 2019-2024 р.

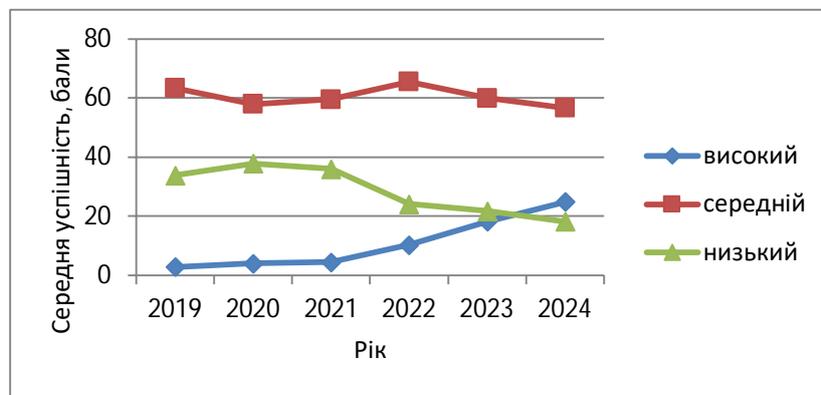

Рис.1 Динаміка змін рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності в період 2019-2024 р.

Отримані результати вказують на зростання кількості здобувачів із високим рівнем готовності – починаючи з 2021 року, спостерігається позитивна динаміка у збільшенні частки здобувачів, які демонструють високий рівень професійної готовності. Це свідчить про ефективність запропонованих сучасних освітніх методик та інтеграції практичного досвіду у освітній процес.

Здобувачі, що мають середній рівень готовності, становлять найбільшу групу. Їхня динаміка коливається, але залишається відносно стабільною протягом усього аналізованого періоду. Від 2020 року простежується зменшення частки здобувачів із низьким рівнем готовності, що свідчить про покращення підготовки здобувачів завдяки впровадженню нових підходів до навчання,

зокрема індивідуалізації навчальних програм та впровадження сучасних інноваційних методик викладання.

Проведене дослідження показало, що цілеспрямована робота з формування професійної готовності до роботи вчителем фізичної культури може суттєво покращити структурні компоненти професійної готовності майбутнього вчителя фізичної культури (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка розвитку професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури

Порівнювані групи	Різниця	t	p
Високий vs. Низький	-3.75	0.0041	p<0.05
Середній vs. Низький	12.39	2.23	p<0.01
Високий vs. Середній	-14.78	1.22	p<0.01

Отримані результати вказують на те, що відмінності між групами є статистично значущими, зокрема, середній рівень суттєво відрізняється від інших, а високий рівень демонструє значуще зростання у порівнянні з низьким рівнем.

Вважаємо за доцільне наголосити на факторах, що вплинули на ці зміни:

- **Освітні реформи** – модернізація освітніх програм і навчальних планів у межах студентоцентрованого освітнього середовища, посиленні практичної підготовки з можливістю самостійного обрання бази практики, інтеграція цифрових технологій у освітній процес.

- **Соціально-економічні умови** – зростаюча популярність здорового способу життя і спорту сприяє підвищенню мотивації здобувачів навіть в умовах пандемії, а потім воєнного стану.

- **Методичні інновації** – активне застосування в освітньому процесі індивідуалізації навчальної, спортивної і наукової роботи здобувачів, а також розширення можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії та самостійної підготовки.

Отже, професія вчителя фізичної культури являє собою складну систему, що ґрунтується на загальноприйнятих принципах. Зокрема, принцип безперервності передбачає постійне оновлення знань та вдосконалення умінь і навичок. Фундаменталізація освіти забезпечує здобуття нових базових знань, які сприяють розширенню професійної компетентності майбутнього вчителя. Принцип гуманізації зосереджується на врахуванні особистісних цілей здобувачів, застосуванні методів і форм індивідуалізації навчання, які підкреслюють необхідність саморефлексії та можливості до самовдосконалення, що передбачає можливість здобувачів самостійно формувати власну освітню траєкторію професійного становлення.

Підбиваючи підсумки вважаємо, що важливим аспектом у закладі освіти є створення професійно орієнтованого освітнього середовища, що сприяє професійній самоідентифікації майбутніх учителів фізичної культури. Значну роль відіграє організація самостійної роботи здобувачів, забезпечення творчої взаємодії між викладачем і здобувачами, встановлення тісної співпраці із закладами освіти різних рівнів. Крім того, особлива увага приділяється орієнтації здобувачів на особистісний і професійний саморозвиток та самоідентифікацію.

Висновки. Емпіричний аналіз показав, що упродовж 2019–2024 років спостерігається загальне зростання рівня професійної готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту. Основними факторами, що сприяли цим змінам, є модернізація освітніх програм, впровадження інноваційних методик навчання та підвищення мотивації здобувачів через активне застосування в освітньому процесі індивідуалізації навчальної, спортивної і наукової роботи.

Перспективними напрямками подальших досліджень є удосконалення методологічної бази підготовки майбутніх фахівців та розширення практичної складової у освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Балашов Д. І., Шищенко І. В. Експериментальна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до інноваційної професійної діяльності / Д. І. Балашов, І. В. Шищенко // Фізико-математична освіта. 2017. Вип. 4(14). С. 45–50.
2. Грибан Г. П., Пилипчук П. П., Опанчук Д. Підготовка майбутніх вчителів фізичної культури до професійної діяльності / Г. П. Грибан, П. П. Пилипчук, Д. Опанчук // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2021. Вип. 139. С. 34–38.
3. Грибан Г. П., Шевчук Т. В., Ткаченко П. П., Скорий О. С., Пилипчук П. П., Пантус О. О., Осипенко В. Є. Стан професійної готовності майбутніх учителів фізичної культури / Г. П. Грибан, Т. В. Шевчук, П. П. Ткаченко, О. С. Скорий, П. П. Пилипчук, О. О. Пантус, В. Є. Осипенко // Педагогічні науки: теорія та практика. 2024. № 2. С. 56–62.
4. Зайцева О. Л. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до попередження конфліктів у професійній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. Л. Зайцева. Львів, 2021. 220 с.
5. Іваненко О. О. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури у процесі змішаного навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. О. Іваненко. Львів, 2023. 250 с.
6. Кисельов В. О. Сутність готовності майбутніх учителів фізичної культури до інноваційної професійної діяльності на засадах холістичного підходу / В. О. Кисельов // Наукові записки Національного педагогічного

університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні науки. 2020. Вип. 138. С. 92–97.

7. Максимчук Б. А., Кахіані Ю. В., Кевпанич В. В., Звонар В. В., Петрушко М. І., Джуган Л. М. Готовність майбутнього вчителя початкової школи до професійної діяльності з фізичної культури: структурно-компонентний аналіз / Б. А. Максимчук, Ю. В. Кахіані, В. В. Кевпанич, В. В. Звонар, М. І. Петрушко, Л. М. Джуган // Соціальна педагогіка: теорія та практика. 2021. № 1. С. 45–51.

8. Маріонда І. І., Сивохоп Е. М., Тулайдан В. Г. Теоретичні аспекти адаптації майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності / І. І. Маріонда, Е. М. Сивохоп, В. Г. Тулайдан // Вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2022. Вип. 2(49). С. 78–82.

9. Мосейчук Ю. Ю. Психолого-педагогічні аспекти вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у контексті неперервної освіти // Зб. наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». 2017. № 13. С. 53–57.

10. Однолеток Т. В., Лянной М. О. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури як педагогічна проблема // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2009. № 9. С. 107–109.

11. Сопотницька О.В. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до тренерської діяльності в ігрових видах спорту: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 теорія і методика професійної освіти. Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Хмельницький, 2016. 20 с.

12. Степанченко Н. І. Формування у майбутніх учителів фізичної культури готовності до інноваційної діяльності / Н. І. Степанченко // Педагогіка та психологія. 2015. № 3. С. 125–131.

13. Танасійчук Ю. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти. Електронний ресурс. Режим доступу: https://ffv.udpu.edu.ua/?page_id=4819
14. Тарасова С. М. Професійна готовність майбутніх менеджерів до управлінської діяльності // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2006. Вип. 68. С. 201–204.
15. Шаповалова І. Модель підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до професійного самовдосконалення в умовах модернізації професійної освіти. Витоки педагогічної майстерності. 2015. Вип. 15. С. 336–342.